

בבית האסורים, וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאישה ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו. אמר לו: קשה יום! הלא המחותרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפשך?

רעת הבינוניות

8. ספורנו דברים (פרשת ראה) פרק יא פסוק כו ראה. הביטה וראה שלא יהיה עניןך על אופן בינוני כמו שהוא המנהג בשאר האומות. כי אמנם אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה והם שני הקצוות כי הברכה היא הצלחה יותר מן המספיק על צד היותר טוב. והקללה היא מארה מחסרת שלא יושג המספיק ושניהם לפניכם להשיג כפי מה שתבחרו:

9. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא עמוד ב רבי יוסי הגלילי אומר: צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים - יצר רע שופטן ... בינונים - זה וזה שופטן,

10. עץ יוסף (על עין יעקב) ברכות פרק ט - הרואה דף סא: אות קלה צריך להבין משפטים הללו מאי הוא הלא המשפט לאלהים הוא וכתב הגאון מו"ה אברהם אחיו של הגר"א בספרו הקטן מעלות התורה ז"ל ושמעתי מאחי הגאון ז"ל דמשפט הוא לשון הנהגה ולכן נקרא הדיין השופט אלהים כי הוא מנהיג ומשגיח על בני דורו. והכי פירושו צדיקים יצ"ט שופטן ר"ל מנהיגם.

11. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים,

12. תוספות מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב וכל זה דקרי הכא גבי רשעים מיתה וגבי צדיקים חיים כלומר לחיי העולם הבא.

13. הרב יעקב שפירא אם באמת היינו דנים בינוני מצד ריבוי המעשים – דהיינו בפרטי המעשים – אז היה ניתן להכריע נטית חסד כלפי הזכות, כי היינו צריכים לדון אותו כצדיק, שהרי לא הוסיף לחטוא. אך לא על זה הגמ' מדברת. "שלשה ספרים נפתחים" מדברים, כפי שתוס' הסבירו – על האופי של החיים, על הצד הרוחני של האדם בעולם הזה. ולכן אומר הרמב"ם, שבזה האדם צריך לבחור על מנת להכריע את דינו, ולא שייכת התערבות של ד', דהיינו נטיית חסד. כי כאן אנו דנים לפי מצבו הרוחני של האדם, ולא שייך להגיד שבמציאות של בינוני נפסוק לו דין של צדיק, שהרי הוא אינו במציאות רוחנית של צדיק, שכן עליו לבחור מסלול חדש על מנת להיות במצב רוחני של צדיק.

14. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ג אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'.

נצבים וילך – לא להיות בנוני

1. דברים (פרשת נצבים) פרק ל פסוק טו (טו) רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע: כִּי יִקָּר וְאִם תֵּאמַר לִמָּה לֹא הִקְדַּמְתִּי הַטּוֹב שֶׁהָרִי עָלַי יְדֵי מַעֲשֵׂה הַטּוֹב יִזְכַּר לַחַיִּים

2. דברים (פרשת ראה) פרק יא פסוק כו (כו) רָאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרָכָה וְקַלְלָה:

3. רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה א, ג רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו. ... ודבר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים, וכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום

תשובה היא זכות מחייבת

4. משך חכמה דברים (פרשת נצבים) פרק ל פסוק יא כי המצוה הזאת. פירוש, מצוה של תשובה, כמו שפירש העקרים. "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע". ובפרשת ראה אמר "ראה נתתי לפניכם היום ברכה וקללה וכו'", וזה קודם שאמר מצות התשובה. אבל כיון שאמר מצות התשובה, הלא "החשבון" גדול מן "הדין" - שהיה יכול לשוב ולא שב, וזה עבירה יותר גדולה ונתהוה מברכה וקללה חיים ומות. כי אם לא שב, אז מהקללה נעשית מות חלילה, שכאשר אמר לו שישב ולא שב, העול יותר גדול. ולכן מסיים פסוק יט "העדוטי בכם היום" - שנתתי לכם מצות התשובה וכו' - "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה" - שמהקללה נעשה מות, ולכן "ובחרת בחיים". וזה מוסר נורא.

5. רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ג מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה.

6. לחם משנה הלכות תשובה פרק ג הלכה ג וא"ת כי לא עשה תשובה אמאי נחתם למיתה הא מחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד כבר תירצו בזה דהיכא דלא עשה תשובה הוי עון אחד נוסף על העונות משום דבאלו עשרה ימים של תשובה הוא חייב לעשות תשובה ואם לא עשה הרי עון אחד נוסף על העונות:

7. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א אות ב ודע, כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על הענין הזה (ילק"ש איוב תתקו): משל לכת של לסטים שחבשם המלך

ה' מביאה החיים ומכל מקום אתה לא תבקש החיים לצורכך כי אם לאהבה את ה'

19. דברים (פרשת נצבים) פרק כט פסוק יח

וְהָיָה בְשִׁמְעוֹ אֶת דְּבַר־יְהוָה הָאֵלָהּ הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יְהוָה לִי כִּי בִשְׂרָרוֹת לְבִי אֶלַּךְ לְמַעַן סְפוֹת הָרוּה אֶת הַצְּמָאָה:

20. משנה שכיר דברים פרשת נצבים

הנה לכאורה קשה וכי אם ישמע דברי האלות יאמר שלום יהיה לי, אדרבה אז יראה ויפחד וידאג

21. סיפור טוב מתחיל מהאמצע (הרב שטיינזלץ) עמוד 16

באותו יום, הרב עדין הגיע לישיבה כמו רוח סער. היה ניכר שהיום הוא רוצה לומר לנו משהו. בשיחה הזו הוא פשוט בער. וכך הוא אמר: אתם בודאי... בודאי יצא לכם, לכל ילד יש איזה חבר שהוא פחות אוהב. ויש מצב כזה, שדוקא הוא, החבר הפחות רצוי, דווקא אוהב לבוא לבקר. אז מה ילדים, וגם מבוגרים, אומרים לאחד כזה, כדי לגרש אותו בעדינות הראויה? לאחד כזה אומרים, מיד לאחר שהוא מקיש בדלת ורצוי קרוב לפתח - אל תטרח לבוא לבקר אותי. לא שאני לא אוהב אותך חלילה, אני פשוט דואג לך, שלא תטרח יותר מדי. ואם החבר שואל אם ככה מתי נתראה? אז מציעים לו את הסידור הבא - "אתה תשב בבית וכשיצא לי, אני אבוא לבקר אותך". כאן הרב עדין הרצין והנמיך את קולו: "יש אנשים, מהם רבים ושלמי, שזה בדיוק הסידור שהם עושים עם הקב"ה. הם אומרים לו: בטח לאחד כמוך קשה לכתת את רגליו בחוצות, אז תעשה לנו טובה - שב בבית הכנסת או תצטנף לך בתוך אחד הספרים בבית המדרש. אל תבוא אלינו - אנחנו כבר נבוא אליך". פניו האדימו: "תמצית העניין היא, מה שאני מנסה לומר לכם הוא... הוא הביט בתקרה, כאלו נשאר ללא מילים: "שלא תדחפו את הקב"ה לאיזו פינה בבית הכנסת. הקב"ה איננו רב זקן ותשוש רגליים שבאים לחייך אליו שלוש פעמים ביום. אני זוכר עצמי בוהה, קצת בשוק. והוא המשיך: "כשאומרים שהקב"ה נמצא בכל מקום, או שבכל יום יוצאת בת קול מהר חורב - זה לא עניין של חידושי תורה או פלפולי חסידות. זה דבר, זה אומר שהקב"ה קורא לך. דופק על הדלת. לא שלוש פעמים, אלא כל היום, ומכל כיוון. והוא אומר: אני לא רוצה חתיכה כזו או אחרת מהחיים שלך, אלא אותך!". הרב פתאום חייך חיוך גדול, עיניו נצצו מהתרגשות והוא חתם: "השאלה שכן אדם צריך לשאול היא - האם אני, כולי, בחתיכה אחת שלמה, מוכן ללכת איתו? לצאת אליו? וזה פירוש הפסוק: כסבור הוא שהברכות והקללות תלויות רק בהתנהגות הכלל והכלל נידון על פי מעשי הרוב; ואם הכלל ראוי לברכה וזוכה לברכה, גם היחיד יטול את חלקו ברווחת הכלל, אף על פי שאין הוא ראוי לברכה; משל לגשם היורד על השדה ומשקה גם את גידולי הבר שאינם ראויים להשקאה. הצמח שמשקים אותו מחמת טיבו המעולה קרוי הרוה; צמחיית הבר שאין ראוי לרוות את צמאונה קרויה הצמאה

23. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לז עמוד א

לפיכך נברא אדם יחיד, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל - מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל - מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא.

15. שפתי כהן דברים פרשת נצבים

ועוד פירשו הרהורי עבירה קשים על הנפש מעבירה עצמה, לפי שההרהור תלוי בלב והנפש משכנה בלב, ועל כן כשהוא מטמא אותה במחשבה רעה קשה יותר מן העבירה עצמה, כי העובר עבירה אין מחשבתו כל כך טרודה.

16. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

והתניא: אמרו עליו על ר"א בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרה, נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר הפיחה, אמרה: כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות בקשו עלי רחמים... אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו ויגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה: ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא.

17. עמיחי חסון

בדרך כלל הסיפור הזה מובא בתור דוגמה קלאסית לתשובה הירואית. המשפט 'אין הדבר תלוי אלא בי' מובא אצל הרמב"ם כחוויה של כוח, של אדם שמגלה את העוצמה הפנימית שבו. בעקבות דבריהם של מו"ר הרב רא"ם הכהן והרב שג"ר נדמה שאין מנוס מלקבוע: מדובר כאן בטרגדיה, ולא בכדי היא נגמרת במוות. פתאום אלעזר בן דורדיא הבין דבר נורא, את הלא-כלום המוחלט של חיו. אדם חי בתחושה שהחיים מזמנים לו 'סיפור גדול' (או 'חלום גדול', 'הזדמנות גדולה'), אבל רגע לפני מותו הוא מבין שאף אחד לא מזמין לו שום סיפור. אדם חי בעולם, הולך מהעולם, וכלום. ואחרי ההבנה הזאת אלעזר בן דורדיא כבר לא יכול לחיות. המציאות לא מסוגלת להכיל אותו. אין כאן סיפור של חטא, תשובה והתמודדות שלאחר התשובה בחיים עצמם. בסוף הסיפור מסופר על בכיו של רבי. הבכי הזה מסגיר את הטרגדיה, זהו בכי של תדהמה. וכשהבכי נגמר, במשפט האחרון של הסיפור, רבי אומר: "לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן רבי" - זו לא רק קביעה, אומר הרב שג"ר; זוהי התמרמרות. התמרמרות על הדגם, על הסבל, על האידיאליזציה שהסיפור הזה עלול לעודד, על התיקון שמגיע רק בחידלון.

הגורם להיות בינוני בעבודת ה' - הרצון לרצות את כולם...

18. כלי יקר דברים (פרשת נצבים) פרק ל פסוק טו

(טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. כי אם חיים אתה מבקש צפה לטוב לעשות הטוב בעיני ה'. ואם תאמר למה לא הקדים הטוב שהרי על ידי מעשה הטוב יזכה לחיים, תשובה לדבר שבא להזהירו שלא יבקש לעשות הטוב בעיני ה' כדי שיחיה אלא יחיה כדי שיעשה טוב, שלא יבקש חיים גופני כי אם יבקש החיים כדי שיוכל לעבוד בימי חיו את בוראו כמו שנאמר (תהלים לד יג) מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, שלכך אוהב ימים כדי שיוכל לראות בהם בטוב ה' בתורה ומצוה כמו שאמר בסמוך לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו כי הוא חייך, רצה לומר זהו תכלית חייך כי אין הקדוש ברוך הוא נותן לך חיים כי אם בעבור תכלית זה. וזה שאמר כאן לאהבה את ה' אלקיך וגו' וחיית ורבית. כאן הקדים אהבת ה' אל וחיית ורבית, ובסמוך אמר למען תחיה אתה וזרעך לאהבה את ה', הקדים החיים לאהבת ה', כי באמת הא בהא תליא כי אהבת

24. תהלים פרק יד פסוק א - ג
(א) לִמְנַצֵּחַ לְדוֹד אָמַר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹקִים הַשְּׁחִיתוּ הַתְּעִיבוּ
עָלֶיךָ אֵין עֲשֵׂה טוֹב: (ב) ה' מִשְׁמַיִם הַשְּׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם
לְרֹאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁכֵּיל דַּרְשׁ אֶת אֱלֹקִים: (ג) הַפֶּל סֵר יַחְדָּו נֶאֱלַחוּ
אֵין עֲשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אָחַד:

סיכום קצר:

בנוניות היא שיטת חיים שמנסה להרוויח מכל העולמות. בנויות ברוניות מנסה לשלב בין הרצונות של האדם לחובה כלפי שמיא. אנו לא עושים טוב כדי לחיות אלא חיים כדי לעשות טוב. הגדרת המטרה בצורה נכונה מאפשר לאדם להתמסר למען הדבר הנכון. התשובה בימים הנוראיים צריכה להתמקד במהות ולא בפרטים, בשאלה לשם מה אנו חיים ומה תפקידנו כאן בעולם. ככל שהאדם יהיה מודע למעלת הנשמה שבו כך יגבר החשק שלו לדבוק בבוראו וללכת בדרכיו

